

společnosti zvláště po tom, co UNESCO vydalo své Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury.

J. Jančář se též zapojil do projektu *Nositelé tradice lidových řemesel*, což je česká varianta projektu UNESCO *Žijící lidské poklady* a připravil výstavy výrobků oceněných řemeslníků v Olomouci (2001), Praze (2002), Prachaticích (2003), Táboře (2004) a v Chrudimi (2005). Celostátní výstavu *Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice* připravil pro ústav v roce 2002, pro její instalaci ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti napsal nový katalog *Lidová umělecká výroba v České republice* (2004). Pro Nositele tradic připravil a vydal *Metodický pokyn* (2003).

V roce 2001 připravil k vydání *Suchovské lidové písněčky*, zpěvník lidových písní ze Suchova na Hornácku. V roce 2005, kdy jsme vzpomínali 60 let od vzniku Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici, nejenže napsal publikaci o dějinách tohoto významného festivalu, ale též připravil stejnojmennou výstavu. A v letošním roce, kdy si připomínáme 50 let existence našeho ústavu, je to opět publikace a výstava k tomuto jubileu a navíc námět výstavy výtvarných děl *V národním duchu*.

To ale není všechno. I ve výzkumném záměru ústavu na roky 2004 – 2010 s názvem *Proměny tradiční lidové kultury a její vazby na hmotné a nehmotné kulturní dědictví lidstva* má Josef Jančář své úkoly. Nejde jen o svým způsobem „tradiční“ lidová řemesla či o audiovizuální encyklopedii vybraných jevů lidové kultury. Zpracoval i projekt na téma „Proměny folkloru a folklorního hnutí“. Konkrétně připravuje publikaci *Folklorní slavnosti a festivaly v České republice*.

J. Jančář však získal i grant Ministerstva kultury ČR na téma *Lidová kultura v České republice. Současný stav a perspektivy*. Výstupem z něj je vedle několika publikovaných studií především vytvoření a zprovoznění nových webových stran zaměřených na lidová řemesla a lidovou uměleckou výrobu (www.lidovaremesla.cz).

Jak je vidět z tohoto malého nástinu, jubilatant náleží mezi základní vědecké osobnosti nejen strážnického ústavu, ale české národopisné vědy vůbec. Proto mu chci poděkovat za vše, co pro ústav vykonal, a popřát mu coby emeritnímu řediteli Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici ještě dlouhá a šťastná „*Mnogaja ljeta*“!

Jan Krist

ZLÍNSKÁ KONFERENCE NA POČEST FRANTIŠKA BARTOŠE

Sté výročí úmrtí vynikající osobnosti vědy, kultury a školství – Františka Bartoše – se stalo Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně pádným důvodem k uspořádání konference *František Bartoš, dialektolog, pedagog a národopisec*. Významná akce coby důležitá součást Roku Františka Bartoše ve Zlínském kraji a ve Zlíně se uskutečnila ve dnech 25. a 26. dubna letošního roku v místním kulturním centru Alternativa v přízemí tzv. kolektivního domu. Oficiálním záměrem konference na Bartošovu počest bylo „uvést nové poznatky, zařadit jeho dílo z hlediska dosavadních výzkumů jednotlivých vědních oborů, do nichž svým dílem přispěl“.

Program setkání odborníků sice byl jak obvykle rozdělen do několika bloků, ovšem ty nebyly natolik tematicky vyhraněny, aby zajímaly vždycky jenom určitou část posluchačů, zabývající se právě danou disciplínou, ale naopak svou pestrostí upoutaly pozornost všech přítomných.

První velkou skupinu referátů tvořily příspěvky národopisců z Moravy. Úvodní vystoupení věnoval K. Pavlišník náležitěmu vyzdvižení mnohostranného díla F. Bartoše i rozvoji aktivit, které je v současnosti připomínají, včetně nástinu další perspektivy vydávání faksimilií Bartošových spisů. R. Jeřábek ve svém rozsáhlém referátu sofisticky zhodnotil úlohu Bartošovy práce při rozvoji českého národopisu, M. Pavlicová

a L. Uhlíková osvědčily cenný objektivní přístup při vyličení dobových reakcí na dílo této osobnosti, J. Štika se zaměřil na dílčí problematiku Bartošova přínosu pro stanovení hranic mezi Valašskem a Lašskem. Bartošovým bádáním o lidových písních se věnovalo několik referátů hudebně folkloristických a muzikologických. J. Luska naznačil jak využít Bartošovy Národní písně moravské v nově nasbírané jako pramen pro nápěvovou analýzu, J. Procházková pojednala o Janáčkových záznamech a jejich redakci ve třetí Bartošově sbírce, J. Kučerová se zaměřila na reflexi myšlenek F. Bartoše v současné hudebně pedagogické praxi, D. Holý podal resumé o neuskutečněné reedici Bartošových písňových sbírek.

Trojice referátů renomovaných lingvistů vyzdvihla Bartošovo jazykovědné dílo. S. Kloferová věnovala svůj příspěvek Bartošově Dialektologii moravské a současnému Českému jazykovému atlasu, J. M. Obrovská-Tušková a I. Kolářová referovaly na téma Klasifikace morfologických a syntaktických jevů v učebnicích F. Bartoše ve světle gramatického učiva v současných učebnicích a J. M. Obrovská-Tušková přednesla referát R. Šrámka František Bartoš a slovní zásoba nářečí na Moravě.

Stranou nezůstalo ani zhodnocení Bartošovy pedagogické činnosti. O pedagogickém odkazu Bartošově pojednala M. Pavlišťáková, o jeho úloze v počátcích českých středních škol na Moravě v poslední třetině 19. století referoval F. Hýbl.

Hodnocen byl i Bartoš jako člověk a osobnost. Řadu poznatků tohoto druhu obsahovaly již některé zmíněné referáty, zejména R. Jeřábka, K. Pavlišťáka, M. Pavlicové a L. Uhlíkové, na které navázaly příspěvky další. M. Melzer poutavě a vtipně zúročil své pečlivé studium korespondence Bartoše s Janem Evangelistou Kosinou, M. Písková pojednala o nikoli nepodobných pedagogických i vědeckých osudech ctihodného brněnského pedagoga Bartoše a bouřliváka i Iva salónů Vincence Praska, A. Zobačová referovala o přátelství Bartoše

a Vladimíra Štastného a o časopisu *Obzor*, prvním katolickém listu moravského kněžstva. M. Šimša zhodnotil Bartošův styl práce, využívání rozmanitých pramenů i jejich kritiku, J. Michalík a P. Gajdošková pak podali přehled místopisných vzpomínek na oslavovanou osobnost. Autor těchto řádků zaměřil svou pozornost na vylíčení Bartošových vlastností, které ho přivedly i mezi členy stolní společnosti Obec Št'ouralov, pravidelně zasedající a popíjející v brněnském Besedním domě, kde pan profesor bydlel.

Některé referáty svým pojetím z hodnocení díla Bartošova především vyšly, aby se věnovaly zejména vylíčení dalšího vývoje bádání, na jehož začátku rodák z Mladcové stál. Tak J. Pospíšilová připomněla význam sbírky *Naše děti* po sto dvaceti letech, které uplynuly od jejího vydání a jež byly naplněny mnohostrannou vědeckou prací na tomto poli, V. Kovářů se zaměřila na vliv Bartošova odkazu na minulou i dnešní stavební kulturu na Zlínsku, T. Mikulašík mluvil o Mikoláši Alšovi a Adolfu Kašparovi, J. Hamar složil hold slavnému národopisci aktualizací některých perel z Bartošova slovníku.

Konference měla důstojně vědecký a do značné míry přímo slavnostní ráz, jak se na významnou událost sluší a patří. I tak však došlo také na milé rozptýlení v podobě obřadného přípitku a také celovečerního programu ve zlínském Muzeu a v Krajské knihovně F. Bartoše, z něhož zůstane v paměti zejména vystoupení členů Muzea v roli strhujících respondentů velkého Františka Bartoše.

Karel Altman

GAJDOVÁNÍ V OKOLÍ NITRY. Z 5. ROČNÍKU ROKYCANSKÉHO SEMINÁŘE DUDY A DUDÁCI

Cyklus populárně vzdělávacích seminářů a koncertů s názvem *Dudy a dudáci* má již v rokycanském Muzeu

B. Horáka svoji tradici. 11. února 2006 se konal pátý ročník tohoto v Čechách ojedinělého setkání posluchačů s badateli, muzikanty a výrobci bordunových nástrojů. Letošní ročník byl poprvé věnován jiné než domácí dudácké kultuře, a to středoslovenskému nitranskému regionu. Přednášku s názvem *Gajdovanie v okolí Nitry* přednesl pedagog, výtvarník, ekolog, mistr slovenského Cechu gajdošů dr. Robert Žilík z Mojmirovců. Na komorním koncertu se dále představili dudáci B. Vaněček z Plzně, J. Kuneš z Domažlic, D. Bárta a M. Hejman z Třemošné, domácí V. a L. Bradovi s Malou lidovou muzikou Rokytka z Rokycan (ved. Z. Vejvoda) a vynikající kapela Úsměv z Horní Břízy (ved. Z. Bláha). Pořadatelem je Klub přátel souboru Rokytka, dramaturgy cyklu jsou V. Brada a Z. Vejvoda.

R. Žilík ve své přednášce shrnul dosavadní výsledky slovenského organologického a etnomuzikologického výzkumu v oboru bordunových nástrojů. Připomněl jejich regionální historii od archeologických nálezů jazýčkových píšťal z 6. – 8. století (slovansko-avarský hrob v panonské Jánoshidě), přes nejstarší středověké a raně novověké ikonografické doklady (fresky v kostele v Levoči ze 14. století, iniciála s vyobrazením gajdoše v Hanově kodexu z roku 1487, ikona Posledního soudu ze Svidníku z 16. století, kresba popravy J. Dóži z roku 1519), až ke zmínce o rakousko-uherských, prvorepublikových a meziválečných muzikantech a jejich nástrojích. Tematicke se věnovali rovněž badatelé a sběratelé B. Garaj, M. Járek, A. Vranka, M. Rusko, J. Duffek a R. Trnovec. R. Žilík osobně dokumentoval mizející hudební kulturu nitranského regionu sběrem písní a gajdošských melodií.

Tematika písní starých gajdošů byla převážně určena kalendářním cyklem a hudebními příležitostmi (Vánoce, fašanky, svatby, zábavy, hody), jejich zaměstnáním (pasení, práce na poli), zachoval se dostatek žertovných písní, velkou skupinu tvoří písně dětské.

Obecně lze jejich repertoár rozdělit na písně odzemkové, obřadní, pastýřské, písně o gajdování a písně s lascivním nádechem. Charakteristický je melodický skok z 5. stupně na oktávu (v písních *Ukáž, děvča; Zedov gajdoš; Děvča, děvča; Preťav zaťav*). Některé svádějí k valčíku, ale způsob, jakým je staří zpěváci frázovali, svědčí spíše o šestiosminovém metru (*Gajdošu, gajdošu; Fašangi, fašangi*). Do gajdošského repertoáru byly později přeneseny i novější nápěvy, tzv. oblamované, tedy upravené pro gajdy (*Pod horou; Tancuj, tancuj; Dedinka v údolí; Pod tým našim okénečkom; V hlbokej doline*).

Herní příležitosti tvořily zábavy v krčmě, „v bíbešskom dome“ či „vo svadobnom dome“. Odměnou prvorepublikovému gajdošovi bylo 20 korun na den, litr rumu a dary z fašankové občůzky. Do tance hrával čardáš, friškí, párový, krutivý, polku, valčík, odzemek, tanec fašangových strašákov či palicový. Generační předávání řemesla gajdoše z otce na syna nebylo ve starších dobách zaznamenáno. O silném gajdošském povědo-

Robert Žilík z Mojmirovců na semináři *Dudy a dudáci*. Foto Z. Vejvoda 2006.